

2016.gada 27.maijā

Progresa ziņojums par FICIL rekomendāciju ieviešanu nodokļu politikas un nodokļu administrācijas jomā

1. Esošās situācijas novērtējums un atskats uz paveikto

Latvija *Doing Business 2016* ziņojumā¹ atrodas 22. vietā, un viens no galvenajiem iemesliem viszemākajam vērtējumam Baltijas valstu vidū iepriekšminētajā ziņojumā ir sadaļa “Nodokļu maksāšana”². Savos darba dokumentos par situāciju Latvijā OECD³ atzīst,⁴ ka ēnu ekonomika ir salīdzinoši plaši izplatīta, un ka uzņēmumi ir neapmierinātāki ar nodokļu sistēmu un valsts pārvaldi nekā mūsu kaimiņvalstīs, kā arī to, ka nepieciešams būtiski uzlabot nodokļu jomu regulējošo normatīvo aktu ievērošanu un nodokļu iekasēšanas efektivitāti. Vienlaikus salīdzinoši liels ir darbaspēka ienākuma nodokļa likmes slogs, vērtējot pēc starptautiskajiem standartiem.⁵ Turklāt Pasaules ekonomikas foruma Globālās konkurētspējas ziņojumā attiecībā uz strīdu risināšanas tiesiskā regulējuma efektivitāti Latvija ierindota 117. vietā no 148 valstīm.⁶ Nodokļu strīdu risināšana ilgst gadiem, strīdu atrisināšanai noteiktie termiņi ir neefektīvi un apgrūtināši ārvalstu nodokļu maksātājiem, kuri rīkojas labā ticībā (*‘bona fide’*).

Lai veicinātu konkurētspējīgas uzņēmējdarbības vides veidošanos Latvijā un palielinātu Latvijas starptautisko pievilcību paredzamas ilgtermiņa nodokļu politikas perspektīvā, kā arī lai sasniegtu izaugsmes līmeņus, kas paredzamā nākotnē nodrošinātu Latvijas ekonomikas izlīdzināšanos ar OECD valstu ekonomikas procesiem, Ārvalstu investoru padome Latvijā (turpmāk – FICIL) iepriekšējos 10 gados ir sniegusi priekšlikumus arī makroekonomikas un nodokļu politikas uzlabošanai Latvijā.

Visas FICIL sniegtie priekšlikumi ir apkopoti un izanalizēti, norādot, kuri no tiem ir ieviesti pilnībā, piemēram, uzņēmumu iepriekšējo gadu zaudējumu segšana bez termiņa ierobežojumiem, tas ir, neierobežotā laika periodā, kapitāla pieauguma nodokļa un akciju opciju koncepcijas izstrādāšana, īpašā (reversā) PVN režīma ieviešana būvniecības pakalpojumiem, un citi priekšlikumi, kuri ieviesti daļēji vai nav kuri nav ieviesti (lūdzam sk.

¹ Sk. World Bank. 2016. *Doing Business 2016: Measuring Regulatory Quality and Efficiency*. Washington, DC: World Bank. DOI: 10.1596/978-1-4648-0667-4. License: Creative Commons Attribution CC BY 3.0 IGO – 5.lpp., 175.lpp.

² *Turpat*, citāts: “Latvija ir padarījusi nodokļu maksāšanu sarežģītāku uzņēmumiem, liedzot iespēju atskaitīt uzkrājumus bezcerīgajiem parādiem. No otras puses, Latvija ir samazinājusi darba devēju daļu sociālās nodrošināšanas iemaksām.”

³ Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD). Lūdzu skatīt: <http://www.oecd.org/>.

⁴ Klein, C. and R. W. Price. *Improving public sector efficiency for more inclusive growth in Latvia*. OECD Economics Department Working Papers, No. 1254, OECD Publishing, Paris, 2015 - http://www.oecd-ilibrary.org/economics/improving-public-sector-efficiency-for-more-inclusive-growth-in-latvia_5jrw57p59bxx-en;jsessionid=26legq95q1ln3.x-oecd-live-03.

⁵ *Turpat*, 17.lpp.

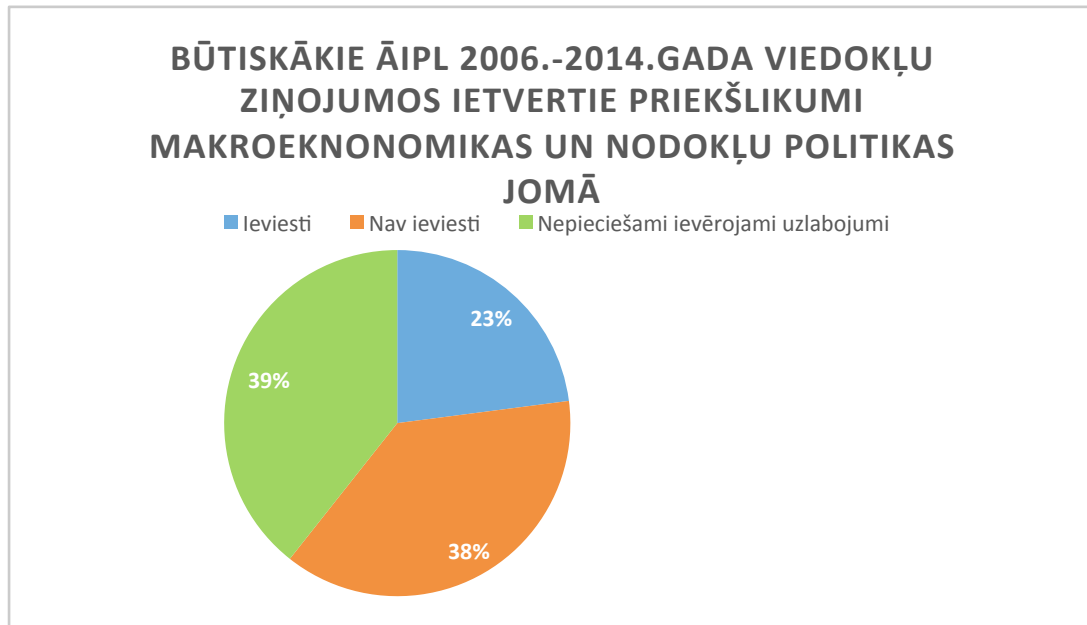
⁶ Smidova, Z., OECD Economics Department. *Policy areas for increasing productivity in Latvia*. Economics Department working papers No. 1255, Paris, 2015, p.19, <http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=ECO/WKP%282015%2973&docLanguage=En>.

Ārvalstu investoru padome Latvijā

Tālr.: +371 67217201; e-pasts: ficil@ficil.lv

Tīmeklī: www.ficil.lv

diagrammu zemāk). Daļēji īstenotie un neieviestie priekšlikumi tika sakārtoti prioritārā secībā un atjaunoti ar nolūku vērst uz tiem valdības uzmanību, atkārtoti ļaujot uzlūkojot tos no pagātnes un nākotnes perspektīvām, lai turpinātu uzlabot nodokļu politiku un nodokļu administrēšanu Latvijā.

2. Jautājumi, kam pievēršama tūlītēja uzmanība

Nodokļu jautājumu jomas, kurās būtu nepieciešams veikt reformas, ir nodokļu politika, nodokļu administrēšana un ēnu ekonomika. Visbūtiskākie soļi nacionālā līmenī, kas būtu sperami, lai izveidotu sakārtotu un caurskatāmu nodokļu politiku Latvijā, ir sabiedrībā skaidrs redzējums un mērķi nodokļu jomā, tostarp:

- 1) nodokļu politikas ilgtermiņa mērķu noteikšana;
- 2) Latvijas nodokļu sistēmas paredzamības uzlabošana;
- 3) Latvijas kā holdinga uzņēmumu jurisdikcijas pievilcības palielināšana;
- 4) darbaspēka nodokļu sistēmas konkurētspēja;
- 5) ievērojama ēnu ekonomikas samazināšana.

3. Rekomendācijas

Latvijas nodokļu sistēmas paredzamības uzlabošana

Ilgtermiņa nodokļu politikas mērķu noteikšana. Attiecībā uz šo ieteikumu ir pilnībā skaidrs, ka ir nepieciešams noteikt ilgtermiņa nodokļu politikas mērķus, lai noturētu Latvijā esošos un piesaistītu jaunus nodokļu maksātājus (ārvalstu investorus).

Sadarbība, caurskatāmība un efektīva pārvaldība. Jāpievērš uzmanība iespējamām sinerģijām starp nodokļu sloga struktūras un pārvaldības uzlabojumiem un konstruktīvu dialogu starp valsti un sabiedrību.

Iespējamo grozījumu nodokļu jomu regulējošajos normatīvajos aktos ietekmes analīze. No juridiskā viedokļa ir nepieciešams veikt rūpīgu potenciālo grozījumu nodokļu jomu regulējošajos normatīvajos aktos ietekmes analīzi to ilgtspējai. Ievērojot caurskatāmības, nepārtrauktības un paredzamības principus, jāpievērš uzmanība Pievienotās vērtības nodokļa likuma grozījumiem. Jāpārskata nodokļu (uzņēmumu ienākuma nodokļa (turpmāk – UIN) un PVN) atgūšana bezcerīgiem parādiem un dažu PVN izvēles nosacījumu ieviešanu, kā arī tās ekonomiskās priekšrocības, ko Latvija varētu iegūt.

Sadarbība ar nodokļu maksātājiem. Uzziņas un transfertcenu vienošanās. Tiktu apspriesta caurskatāmība un paredzamība, sadarbojoties ar nodokļu administrāciju, kā arī konsistence Valsts ieņēmumu dienesta izsniegtajās uzziņās un Finanšu ministrijas viedokļos, kā arī citi ieteikumi sadarbības uzlabošanai starp nodokļu maksātājiem un valsts iestādēm.

Nodokļu lietu mediācijas platformas. FICIL uzskata, ka Latvijas nodokļu sistēmas uzlabošanā būtisku lomu spēlētu alternatīvā nodokļu strīdu risināšana ekspertu grupas vai mediācijas institūta formā. Šis ieteikums ir būtisks arī kā vispārīga pozitīva motivācija *bona fide* jeb labticīgiem nodokļu maksātājiem.

Latvijas kā holdinga uzņēmumu jurisdikcijas pievilcības palielināšana

Nodokļu atvieglojumu koncepcijas lielo investīciju projektiem koriģēšana. Ņemot vērā UIN saistību ar kapitālieguldījumu veicināšanu Latvijā, nepieciešams pārskatīt kritērijus, kas nosaka UIN atvieglojumu par pētniecību un attīstību (*'R&D'*⁷) un lielajiem investīciju projektiem, vienlaikus nodrošinot šādu atvieglojumu nepārtrauktību.

Zaudējumu pārvešana uzņēmumu grupā. Vienlaikus, lai palielinātu Latvijas kā holdinga uzņēmumu jurisdikcijas pievilcību, FICIL uzstāj uz skaidrāka uzņēmējdarbības definējuma nepieciešamību saistībā ar nevalstiskajām organizācijām un zaudējumu pārvešanas uzņēmumu grupā atgriešanu jaunā kvalitātē.

Transfertcenas. Nepieciešama plašāka atsevišķu transfertcenu institūtu, piemēram, nodokļu maksātāju un nodokļu administrācijas iepriekšējās vienošanās par darījuma tirgus cenas (vērtības) noteikšanu⁸ (transfertcenu vienošanās) un uzņēmumu nemateriālo vērtību nolietojuma (angļu valodā *'depreciation of goodwill'*) pienācīga ieviešana un pielietošanas veicināšana.

E-komercija vienotajā tirgū. Veicināt nodokļu administrācijas informētību un izpratni par sarežģītu pārrobežu e-komercijas uzņēmējdarbības pastāvēšanu.

---

⁷ No angļu valodas *'Research and Development'* (pētniecība un attīstība).

⁸ Līdz šim Latvijā ir noslēgta viena tā saucamā transfertcenu vienošanās (2014.gada 8.jūlijā).

Darbspēka nodokļu sistēmas konkurētspēja

Darbspēka nodokļi. Nodokļu slogs mazo algu saņēmējiem ir viens no augstākajiem OECD. Augstās likmes ir regresīvas un kavē dalību darba tirgū (papildinot lielo slēptās ekonomikas daļu, izmantojot “līdzdalības nodokļa likmi” (angļu valodā ‘*participation tax rate*’), un samazina formālo nodarbinātību. Mērķtiecīgi samazinot nodokļa slogu zemu ienākumu grupām, tiktu veicināta ekonomiskā efektivitāte un taisnīgums.⁹ Šī iemesla dēļ stingri un pārdomāti jāpilda valdības apņemšanās paaugstināt darbspēka nodokļa konkurētspēju Latvijā.

Ievērojama ēnu ekonomikas samazināšana

Cīņa ar krāpšanu nodokļu jomā un izvairīšanos no nodokļu nomaksas. Lai novērstu krāpšanu nodokļu jomā, nepieciešama profesionālu un pietiekamu cilvēkresursu pārdale nodokļu administrācijā. Jāstiprina nodokļu administrācijas datu bāzu un tās kapacitātes¹⁰ piemērota izmantošana, norādot to kā Valsts ieņēmumu dienesta nākotnes stipro pusi. Jāievēro striktāka tiesībsargājošo iestāžu un nodokļu administrācijas rīcība, bargāki sodi personām, kas izvairās no nodokļu maksāšanas. Labs sākuma punkts godīgai diskusijai ar sabiedrību par nodokļu politiku un nodokļu administrēšanas jautājumiem būtu caurskatāmības palielināšana attiecībā uz valsts sektora tēriņiem.

Muitas loma. Nepieciešami uzlabojumi muitas režīma efektivitātes un konkurētspējas palielināšanai, piemēram, kontrabandas cigarešu un alkohola ieviešanas no NVS valstīm novēršana, kā arī citi jautājumi.

Akcīzes nodokļa un dabas resursu nodokļa jautājumi. Nepieciešama diskusija par dažādiem akcīzes nodokļa jautājumiem, pakāpenisku dabas resursu nodokļa palielinājumu konkrētām dabas resursu grupām, kā arī par moratoriju nodokļa pieaugumam CO2 izmešiem.

FICIL loma. Kopā ar Stokholmas Ekonomikas augstskolu Rīgā organizācija turpina strādāt pie ēnu ekonomikas apkarošanas jautājumiem un būt diplomātisks un efektīvs Finanšu ministrijas un Valsts ieņēmumu dienesta sadarbības partneris Latvijas valsts ekonomikas turpmākās izaugsmes jautājumos.

Lai panāktu vēl efektīvāku sadarbību ar iesaistītajām neatkarīgajām izpētes institūcijām un lai sasniegtu Latvijas ekonomikai vislabāko iespējamo vispārīgo rezultātu attiecībā uz Latvijas nodokļu sistēmas auditu, kuru veic Pasaules bankas eksperti, FICIL būtu pagodināta iepazīstināt viņus ar savu 10 gadu darba galvenajiem secinājumiem¹¹.

Saskaņā ar Eiropas Komisijas teikto, “*lai varētu sacensties par labāko nodokļu politiku Eiropas Savienībā, mums jāstrādā kopā.*”¹² Tāpēc FICIL biedri ir gatavi sadarboties, lai dotu savu pienesumu Latvijas ekonomikas izaugsmei.

⁹ Klein, C. and R. W. Price. Improving public sector efficiency for more inclusive growth in Latvia. OECD Economics Department Working Papers, No. 1254, OECD Publishing, Paris, 2015, 18.lpp. - http://www.oecd-ilibrary.org/economics/improving-public-sector-efficiency-for-more-inclusive-growth-in-latvia_5jrw57p59bxx-en;jsessionid=26legq95q11n3.x-oecd-live-03.

¹⁰ Valsts ieņēmumu dienestā ir nodarbināti vairāk nekā 4000 ierēdņu un darbinieku.

¹¹ Sk.: <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2016/01/28/world-bank-to-evaluate-equity-and-efficiency-of-latvian-tax-system>.

¹² Eiropas Komisija. Ieskats Eiropas Savienības politikā: Nodokļi. Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2015, 11.lpp.

Ārvalstu investoru padome Latvijā

Tālrunis: +371 67217201; e-pasts: ficil@ficil.lv

Tīmeklis: www.ficil.lv